

brit], remove the evil from you and always be joyous. Perhaps you will merit that, when you are full of the joy of a mitzvah, you will become attached to the Divine Presence, which is called joy. Then you will not come to sin, “and you will know that your tent is at peace.” (Job 5:24)

וּבְלִבְּךָ לַעֲשׂוֹת תִּקּוֹן הַיְסוּד הַעֲבֵר רָעָה
מֵעֲלֶיךָ וְתִהְיֶה שְׂמֵחַ תָּמִיד אוֹלֵי תִּזְכֶּה
שְׂבִהוּתֶךָ שְׂמֵחַ שְׂמֵחָה שֶׁל מִצְוָה תִּדְבַק
בְּשִׂכְנָה הַנִּקְרָאת שְׂמֵחָה וְאֵי אַתָּה בָּא
לְיָדֶי חֲטָא וְיָדַעַתְּ כִּי שְׁלוֹם אֲהַלֶּךְ:

Practical Law:

Rambam, Laws of Reciting Shema Ch. 2

(1) If someone recites *Shema* but does not pay attention to the first verse, which is “Hear, O Israel,” he has not fulfilled his obligation. But regarding the rest, if he does not pay attention, he still fulfills his obligation. Even one who is reading the Torah in his usual manner, or proofreading these sections, when it is the time for reciting *Shema*, he fulfills his obligation, as long as he pays attention to the first verse. (2) Everyone may recite as they are, whether they are standing, walking, lying down, or riding on an animal. But it is forbidden to recite *Shema* while lying prone, with his face to the ground, or lying on his back; face up. But he may recite *Shema* while lying on his side. And if he is obese and cannot turn onto his side, or if he is sick, he may turn slightly toward his side and recite the *Shema*. (3) If someone is walking, he must stand still for the first verse, but he may recite the rest as he is walking. If someone is sleeping, we disturb him, waking him long enough to recite the first verse. From there on, if he is overcome by sleep, we do not disturb him further.

הלכה
הרמב"ם הלכות קריאת שמע פרק ב'

א הַקּוֹרֵא אֶת שְׂמֵעַ וְלֹא כִּוֵּן לְבוֹ בְּפִסּוּק
הָרִאשׁוֹן שֶׁהוּא שְׂמֵעַ יִשְׂרָאֵל לֹא יֵצֵא יָדָיו
חוּבְתוֹ וְהִשְׁאָר אִם לֹא כִּוֵּן לְבוֹ יֵצֵא אֶפְלוֹ יַחֲדָיו
קוֹרֵא בְּתוֹרָה בְּדִרְכּוֹ אוֹ מִגִּיחַ אֶת הַפְּרָשִׁיּוֹת
הָאֵלוֹ בְּעוֹנֵת קְרִיאָה יֵצֵא וְהוּא שְׂכוֹן לְבוֹ
בְּפִסּוּק הָרִאשׁוֹן: ב כָּל אָדָם קוֹרֵאִין בְּדִרְכּוֹן בֵּין
עוֹמְדִין בֵּין מְהַלְכִין בֵּין שׁוֹכְבִין בֵּין רוֹכְבִין עַל
גְּבִי בְּהֵמָה וְאָסוּר לְקִרְוֹת קְרִיאַת שְׂמֵעַ וְהוּא
מוּטָל וּפְנָיו טוּחוֹת בְּקִרְקַע אוֹ מוּשָׁלָךְ עַל גְּבוֹ
וּפְנָיו לְמַעַלָּה אֲבָל קוֹרֵא וְהוּא שׁוֹכֵב עַל צִדּוֹ
וְאִם הָיָה בַעַל בֶּשֶׂר הַרְבֵּה וְאִינוֹ יָכוֹל לְהִתְהַפֵּף
עַל צִדּוֹ אוֹ שֶׁהָיָה חוֹלָה נוֹטֵה מֵעַט לְצִדּוֹ
וְקוֹרֵא: ג מִי שֶׁהָיָה מְהַלְךְ עַל רִגְלָיו עוֹמֵד
בְּפִסּוּק רִאשׁוֹן וְהִשְׁאָר קוֹרֵא וְהוּא מְהַלְךְ הָיָה
לְשׁוֹן מְצַעְרִין אוֹתוֹ עַד שִׁיקְרָא פִּסּוּק רִאשׁוֹן
וּמִכָּאן וְאֵילָף אִם אֲנִסְתּוֹ שִׁינָה אֵין מְצַעְרִין
אוֹתוֹ:

MISHPATIM FOR TUESDAY

TORAH

משפטים ליום שלישי

תורה

יבין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילויי הה דשם ב"ן להשאיר בו הארה מותוספת הנפש משבת שעברה

יֵא וְאִם-שְׁלֹשׁ-אֵלֶּה לֹא יַעֲשֶׂה לָהּ וַיֵּצֵאָה יֵא וְאִם תָּלַת אֵלִין לֹא יַעֲבֵד
לָהּ וְתַפּוּק מִגֵּן בְּלֹא כֶסֶף:

(11) Now, if he does not fulfill any of the above three cases, then she must go

RASHI

(11) וְאִם שְׁלֹשׁ אֵלֶּה לֹא יַעֲשֶׂה לָהּ — [means:]
If he does not do any one of the above three

רש"י
(יא) וְאִם שְׁלֹשׁ אֵלֶּה לֹא יַעֲשֶׂה לָהּ. אִם אֶחָת
מִשְׁלֹשׁ אֵלֶּה לֹא יַעֲשֶׂה לָהּ וּמֵה הֵן הַשְּׁלֹשׁ יֵיעָרְנָה

חָנָם אֵין כֶּסֶף: ס יב מִכֶּה אִישׁ וּמֵת מוֹת יב דִּימְחִי לְאִנֶּשׁ וְיִקְטְלָנִיהּ

free [when her time comes], without charge, for no money. (12) One who strikes

RASHI

cases. And what are the three cases? [This does not refer to “food, clothing or marital relations” of the preceding verse (Siftei Chakhamim), but rather, that he should either:] (a) Designate her [as a wife] for himself, (b) or for his son, or (c) reduce her redemption price, thus facilitating her release (see Rashi on verse 8 above). This one [in our verse], however, neither designated her as a wife for himself, nor for his son, and moreover, she herself did not have the means to redeem herself (Mekhilta) [and therefore, he did not “fulfill any of the above three cases,” so she goes free, when her time comes (see next Rashi)]. וַיִּצְאָה חָנָם — [literally, she goes free without charge. But she does not go free immediately. Rather, by adding this phrase here,] Scripture provides a maidservant an additional reason for being released, a reason that is over and above those of maleservants. And what is this way of being released? [By adding this phrase,] our verse teaches you that she goes free [also] by [i.e., when she shows] signs [of puberty], and that meanwhile, she must remain with the master until she shows signs [of puberty]. And if her six years elapse before [she showed] signs [of puberty], we have already learned (see Rashi on verse 7 above) that she goes free then, as the verse says (Deuteronomy 15:12), “[If your brother,] a Hebrew man or a Hebrew woman [will be sold to you,] and serve you for six years, [then in the seventh year you will send him forth, free].” Therefore, what is meant here, when Scripture says “she must go free, without charge?” [It means] that if she showed signs [of puberty] before her six years have elapsed, she may go free by virtue of that reason. [Now, regarding a girl, when the signs of puberty begin showing (and she is twelve years old), she becomes a נַעֲרָה. And six months later she becomes a בּוֹגֵרָת, an “adult.” So here.] perhaps [our verse is] not [referring to signs of puberty,] but rather, it means that she is released only at reaching adulthood [at twelve and one half, as opposed to puberty]? However, [this suggestion is incorrect, as] Scripture continues here “for no money,” [a phrase that] comes to add [another release condition, namely,] her release upon reaching adulthood. [If so, one might suggest here that Scripture need not write both phrases “without charge,” and “for no money,” referring to puberty and adulthood respectively, for if she is released at puberty, one would suggest, then surely it is not necessary to mention release at adulthood? However, this suggestion is incorrect,] for if Scripture would not state both of these phrases, one might conclude that [the singular phrase] “she must go free, without charge” refers to her reaching adulthood; [the law, however, is that

רש"י

לו או לבנו או יגרע מפדיונה ותצא וזה לא יעדה לא לו ולא לבנו והיא לא היה בידה לפדות את עצמה: ויצאה חנם. רבה לה יציאה לזו יותר ממה שרבה לעבדים ומה היא היציאה ללמדך שתצא בסימנין ותשהה עמו עוד עד שתביא סימנין ואם הגיעו שש שנים קודם סימנין כבר למדנו שתצא שנא' העברי או העבריה ועבדך שש שנים ומהו האמור כאן ויצאה חנם שאם קדמו סימנים לשש שנים תצא בהן. או אינו אומר שתצא אלא בבגרות ת"ל אין כסף לרבות יציאת בגרות ואם לא נאמרו שניהם הייתי אומר ויצאה חנם זו בבגרות לכך

יִוָּמַת׃ יג וְאִשֶּׁר לֹא צָדָה וְהֵאֱלֵהִים אָנָּה אֶתְקַטְלָא יִתְקַטְל׃ יג וְדִי לֹא
כְּמִן לִיָּהּ וּמִן קָדָם יִי אֶתְמַסֵּר

a man so that he dies, will surely be put to death. (13) But if one had not lain

RASHI

רש"י

she is to be released at puberty, and] therefore, both phrases are stated here, in order to prevent a disputant raising an objection [to this ruling] (Mekhilta; Kiddushin 4a). (12) One who strikes a man so that he dies — There are several verses that appear in the passage dealing with murder [some seemingly superfluous], so I shall explain what I can, in order to clarify why they are all stated, as follows:

One who strikes a man so that he dies

— *Why is this verse stated? Well, since Scripture says (Leviticus 24:17), ואיש כי יכה כל נפש אדם מות יומת [literally, “And if a man smites any human life — he will surely be put to death” — from this literal understanding*

of that verse,] I can only identify the case of someone who strikes but does not kill [and I would thus erroneously have thought that the verse holds a person who strikes even though he does not kill, liable to the death penalty]; therefore our verse here [comes to qualify the matter, and] states, מכה איש ומת, “One who strikes a man so that he dies” — hence, [someone who strikes another is] only [liable to the death penalty] if he strikes and thus causes [the victim] to die (Mekhilta). And if Scripture would have just stated our verse, “One who strikes a man ...,” and did not state the verse (Leviticus 24:17), “And if a man smites ...,” then I would have submitted that he is not liable [to the death penalty] unless he strikes “a man;” how would we then know that if he strikes a woman or a minor [he is also liable]? Scripture, therefore, continues there (Leviticus 24:17), “And if [a man] smites [to death] any human life” — even a minor and even a woman (Mekhilta). Furthermore, had Scripture just stated [our verse here] “One who strikes a man,” I would [erroneously] understand from there that even a minor who killed, would be liable [to the death penalty]; Scripture, therefore, qualifies (Leviticus 24:17), “And if a man smites,” but not a minor who smites. And furthermore, [when that verse states,] “if a man smites [to death] any human life,” [one might have erroneously thought that] it comes to include even a fetus that is miscarried [by the blow]; Scripture, therefore, states here, “One who strikes a man” — [teaching us that] he is only liable [to the death penalty] if he strikes [to death] an existing form of life that is worthy of being [termed] “man” [and thus, since a fetus may or may not become a person, it is not included as the victim in this context (and see verses 22-23 below for the law regarding a fetus)] (Mekhilta). (13) ואשר לא צדה — [means:] He did not ambush him and he did not premeditate [his

נְאָמְרוּ שְׁנֵיהֶם שְׁלֹא לִתֵּן פְּתוּחֹן פֶּה לְבַעַל הַדִּין לְחֻלּוֹק; (יב) מִכָּה אִישׁ וּמָת. כִּמְהָ כְּתוּבִים נֹאמְרוּ בְּפִרְשֵׁת רֹצֵחִין וּמָה שְׁבִיבֵי לְפָרֵשׁ לְמָה בָּאוּ בְּלִם אֲפָרֵשׁ: מִכָּה אִישׁ וּמָת. לְמָה נֹאמֵר לְפִי שֶׁנֹּאמֵר וְאִישׁ כִּי יִכֶּה כָּל נֶפֶשׁ אָדָם מוֹת יוּמָת שׁוֹמֵעַ אֲנִי הַבָּאָה בְּלֹא מִיִּתָּה ת”ל מִכָּה אִישׁ וּמָת אֵינּוּ חֵיב אֲלֵא בְּהַבָּאָה שֶׁל מִיִּתָּה. וְאִם נֹאמֵר מִכָּה אִישׁ וְלֹא נֹאמֵר וְאִישׁ כִּי יִכֶּה הֵייתִי אוֹמֵר אֵינּוּ חֵיב עַד שְׂיִכָּה אִישׁ. הִכָּה אֶת הָאִשָּׁה וְאֶת הַקָּטָן מִנִּין ת”ל כִּי יִכֶּה כָּל נֶפֶשׁ אָדָם אֲפִי קָטָן וְאֲפִי אִשָּׁה. וְעוֹד אֵלּוּ נֹאמֵר מִכָּה אִישׁ שׁוֹמֵעַ אֲנִי אֲפִלּוּ קָטָן שֶׁהִכָּה וְהָרַג יֵהָא חֵיב ת”ל וְאִישׁ כִּי יִכֶּה וְלֹא קָטָן שֶׁהִכָּה וְעוֹד כִּי יִכֶּה כָּל נֶפֶשׁ אָדָם אֲפִי נְפִלִים בְּמִשְׁמַע ת”ל מִכָּה אִישׁ שְׂאֵינּוּ חֵיב עַד שְׂיִכָּה בֶּן קִימָא הָרְאוּ לְהִיּוֹת אִישׁ: (יג) וְאִשֶּׁר לֹא צָדָה. לֹא אָרַב לוֹ וְלֹא נִתְבָּחֵן. צָדָה.

לִידוֹ וְשִׁמְתִי לְךָ מִקּוֹם אֲשֶׁר יָנוּס שָׁמָּה: ׀ לִידֶיהָ וְאֲשׁוּי לְךָ אֶתֶר דִּי עֵרוֹק לְתַמָּן:

in premeditated ambush, rather, God had arranged it to happen through him, I shall provide you a place to which he can flee.

RASHI

murder] (Sifrei Bemidbar 35:22). צדה — [This term] signifies ambush. Scripture similarly says (I Samuel 24:11), “yet you ambush (צדה) my life, to take it.” And it is not correct to suggest that the word צדה here [means “hunted” and] stems from the same root as (Genesis 27:33), הצד ציד, “who hunted game,” because the term for “hunting” animals, does not contain the letter ה [either] in its verbal form [or in its noun form]; for its noun, [“game,”] is ציד [without a letter ה], while the noun form of our word [in our verse here] is צדיה [“ambush,” which does contain the letter ה]; and the verbal form of our word here is צודה [“lie in ambush,”

which also does contain the letter ה], while the verbal form of “hunting” is צד [which does not contain the letter ה]. Thus, our word here, צדה, does not mean “hunted,” but rather,] I say that its meaning is [to be understood] as it is translated [by Onkelos here, namely,] ודי לא כמן ליה “if one had not lain in ambush for him” (see likewise Onkelos’s translation of Deuteronomy 19:11). However, Menachem [Ben Saruk] places our word under the same classification as צד ציד, but I disagree with him [on this point, as explained above]. Now, if one wishes to place our word under the same classification as the word צד [meaning “side” or “aspect”], we could [possibly] classify it as being similar to (Isaiah 66:12), “you will be carried up on the side (צד),” [for we find that under this classification of word, a letter ה occurs in the noun form (Mara Dakhya), as in] (I Samuel 20:20), “I shall shoot [the three arrows] towards the side (צדה);” and [like] (Daniel 7:25), “And he will speak [blasphemous] words towards (לצד) the One on High.” So, too, [along these same lines,] the expression here לא צדה could mean: If one had not angled (צדר) to find any aspect (צד) of death [in his actions]. However, this suggestion [that our word stems from צד] is also problematic, [but is more acceptable than suggesting that our word stems from “hunting,” since] it at least it lends towards denoting “ambush” [which is the correct explanation here]. — [means: God] והאלהים אנה לידו — [means: God] made it happen (אנה) through him. [This word אנה has the same derivation as (Psalms 91:10), “No evil will befall (תאנה) you,” and (Proverbs 12:21), “No evil will befall (יאנה) the righteous man,” and (II Kings 5:7), מתאנה הוא לי, meaning “he is bringing about (מתאנה) for me a pretext for accusation.”] **God had arranged it to happen through him** — But why would God cause such a thing to happen [to this person, namely, that this person kill a man

רש"י

לשון ארב וכן הוא אומר ואתה צדה את נפשי לקחתה ולא יתכן לומר צדה ל' הצד ציד שצדת חיות אין נופל ה"א בפועל שלה ושם דבר בה ציד וזה שם דבר בו צדיה ופועל שלו צודה וזה הפועל שלו צד. ואומר אני פתרונו בתרגומו ודי לא כמן ליה. ומנחם חברו בחלק צד ציד ואין אני מודה לו ואם יש לחברו באחת ממחלקות של צד נחברנו בחלק על צד תנשאו צדה אורה ומלין לצד עלאה ימלל אף כאן אשר לא צדה לא צדר למצוא לו שום צד מיתה ואף זה יש להרהר עליו מכל מקום לשון אורב הוא: והאלהים אנה לידו. זמן לידו לשון לא תאנה אליך רעה לא יאנה לצדיק כל און מתאנה הוא לי מזדמן למצוא לי עלה: והאלהים אנה לידו. ולמה תצא זאת מלפניו הוא

יד וְאִישׁ יִרְשַׁע גָּבַר עַל חֲבֵרָיו
לְמַקְטִילָהּ בְּנִכְיָלוֹ מִן מִדְּבָחִי

יד וְכִי־יִזַּד אִישׁ עַל־רֵעֵהוּ לְהַרְגּוֹ בְּעֵרְמָה

(14) If a man willfully plans to kill his fellow, with premeditation, then you must

RASHI

רש"י

unwittingly]? The answer is that which David said [to Shaul, refusing to kill him, even though he could have] (I Samuel 24:13), "Just as the Dictum of the Foremost One says, Wickedness will be wrought through wicked people [so my hand will not be cast against you];" the expression used there, משל הקדמני, "Dictum of the Foremost One," refers to the Torah, which is the Dictum (משל) of the Holy One, Blessed is He, Who is the Foremost One (קדמון) of the universe. And where does the Torah state that "wickedness will be wrought through wicked

שְׁאֵמַר דָּוִד בְּאֶשֶׁר יֹאמַר מִשַׁל הַקְּדָמוֹנִי מִרְשָׁעִים יֵצֵא רָשָׁע וּמִשַׁל הַקְּדָמוֹנִי הוּא הַתּוֹרָה שֶׁהִיא מִשַׁל הַקְּבָ"ה שֶׁהוּא קְדָמוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם וְהֵיכָן אָמְרָה תּוֹרָה מִרְשָׁעִים יֵצֵא רָשָׁע וְהֵאֱלֹהִים אָנָּה לִידּוֹ בְּמִה הַכְּתוּב מְדַבֵּר בְּשֵׁנֵי בְנֵי אָדָם אֶחָד הָרַג שׁוֹגֵג וְאֶחָד הָרַג מְזִיד וְלֹא הָיוּ עֵדִים בְּדַבָּר שֶׁיַּעֲדִידוּ זֶה לֹא נִהְרַג וְזֶה לֹא גָּלָה וְהַקְּבָ"ה מְזַמְּנֵן לְפִנְיָךְ א' זֶה שֶׁהָרַג בְּמִזִּיד יוֹשֵׁב תַּחַת הַסֵּלֶם וְזֶה שֶׁהָרַג שׁוֹגֵג עוֹלָה בְּסוּלָם וְנוֹפֵל עַל זֶה שֶׁהָרַג בְּמִזִּיד וְהָרַג וְעֵדִים מְעִידִים עָלָיו וּמַחֲיִיבִים אוֹתוֹ לְגָלוּת נִמְצָא זֶה שֶׁהָרַג בְּשׁוֹגֵג גּוֹלָה וְזֶה שֶׁהָרַג בְּמִזִּיד נִהְרַג וְשִׁמְתִי לָךְ מְקוֹם. אֵף בְּמִדְּבָר שֶׁיִּגּוֹס שָׂמָּה וְאִי זֶה מְקוֹם קוֹלְטוֹ.

*people?" [Right here in our verse, when it says,] "God had arranged it to happen through him." What is our verse speaking about here? Two people, one of whom had killed a person unintentionally [and is therefore liable to exile (see Numbers 35:11)], while the other had killed a person willfully [and is therefore liable to the death penalty], but [in both cases,] there were no witnesses to come and testify. Consequently, this [willful murderer] was not put to death [as he deserved], and that [unintentional killer] was not sent to exile [as he deserved]. And so, the Holy One, Blessed is He, "arranges (אנה)" for them to meet up [when they come to stay] in the same inn [even though they do not know each other]. While the one who had murdered willfully is sitting under a ladder, the one who had killed unintentionally climbs up the ladder and [on his way down (see Makkot 7b),] falls off, landing upon the one who had murdered willfully, and kills him. Witnesses come and testify about him [namely, that he killed the other man when falling off a ladder,] and he thereby is sentenced to be exiled. Now we see the result: The one who had originally killed a man unintentionally goes to exile [for that first killing, while God does not deem him liable for this second unintentional killing since the victim was anyway liable to the death penalty (Siftei Chakhamim)]; and the one who had originally murdered a person willfully [and who thus was deserving of death,] is killed [by the other falling upon him. This is the meaning here, of "God had arranged it to happen through him"] (Mekhilta; Makkot 10b). **I shall provide you a place [to which you can flee] —** [Since "you" here is in the second person singular, לך, the Torah is now speaking to Moshe, and thus teaching us that just as there will be permanent "shelter-cities" in the Land of Israel for unintentional killers (see Numbers 35:6),] so, too, [before the people of Israel enter the Land, there will be shelters] in the desert, so that [the unintentional killer] may flee there. And where was the place that would serve as a shelter for such a person [in the desert]? This was the Levite camp [and specifically, the camp of Moshe;*

תְּדַבְּרָנִיָּה לְמַמַּת: טו וְדִימְחִי
אָבוֹהֵי וְאִמִּיה אֶתְקַטְלָא
יִתְקַטְל:

יַעַם מִזְבְּחֵי תִקְחֶנּוּ לְמוֹת: ס טו וּמִכָּה אָבִיו
וְאִמוֹ מוֹת יוּמַת: ס

take him [even] from My very Altar, to die. (15) And one who strikes his father or mother will surely be put to death.

RASHI

thus the direct reference to Moshe here] (Makkot 12b). (14) If a man willfully [plans to kill his fellow] — [But has not this case already been stated in verse 12 above? So] why is our verse stated? Well, since Scripture says (verse 12 above), “One who strikes a man [so that he dies, will surely be put to death],” I might conclude that this would even refer to the following cases: A doctor who kills a person [in the course of treatment], a deputy of the Court who kills a person while administering “forty lashes” (see Deuteronomy 25:3 and the Chok L'Yisrael version of Rashi there, Vol. 10 page 75), a

father who hits his son [so excessively that he kills him], a teacher who strikes his student [to death, even though not meaning to kill him] and one who kills a person unwittingly [even though almost wittingly, e.g., while in the act of trying to kill one person, he killed another (Mizrachi)]. Therefore, our verse states: “If a man willfully [plans to kill his fellow Jew]” — [thus referring to willful, murder,] not inadvertent, i.e., [our verse is speaking of] premeditated murder (בערמה) — and not [an inadvertent killing such as] a deputy of the Court, a doctor, or one who [excessively] strikes his son or student [thereby inadvertently causing their death]. For even though in these latter cases, they acted knowingly, nevertheless, they did not premeditate a murder (see Mekhilta). From My very Altar — i.e., [even] if he was a priest and wants to perform the Holy Temple Service, you must nevertheless take him [“from My very Altar”] to die (Mekhilta; Yoma 85a) [although if he had already begun a sacrificial procedure, he may complete it (Rashi there)]. (15) And one who strikes his father or mother [will surely be put to death] — Since we have learned that one who inflicts a [non-fatal] injury upon his fellow must pay compensation but is not liable to the death penalty (see verses 24-25 below and Leviticus 24:19-20 and Rashi there), Scripture, therefore, found it necessary to tell us here that in the case of one who inflicts an injury upon his father [or mother], he is indeed liable to the death penalty. However, he is only liable if his blow causes a bruise (Mekhilta; see Rashi on Leviticus 24:21). אָבִיו וְאִמוֹ — [can either mean “and” or “or.” The meaning here is:] Either his father or his mother (Mekhilta). Will surely be put to death — by strangulation (Mekhilta; see Rashi on next verse).

רש"י

זֶה מִחֻנָּה לוֹיֵה: (יד) וְכִי יִזַּד. לְמָה נֶאֱמַר לְפִי שְׂנֵאמַר מִכָּה אִישׁ וְגו' שׁוֹמֵעַ אָנִי אֶפְלוּ רֹפֵא שְׁהֵמִית וְשְׁלִיחַ בֵּית דִּין שְׁהֵמִית בְּמִלְקוֹת אַרְבָּעִים וְהָאֵב הַמִּכָּה אֶת בְּנוֹ וְהָרַב הָרוֹדֵה אֶת תַּלְמִידוֹ וְהַשׁוֹגֵג תַּלְמוּד לֹמֵר וְכִי יִזַּד וְלֹא שׁוֹגֵג לְהַרְגוֹ בְּעֶרְמָה וְלֹא שְׁלִיחַ בֵּית דִּין וְהָרֹפֵא וְהָרוֹדֵה בְּנוֹ וְתַלְמִידוֹ שְׂאֵף עַל פִּי שְׁהֵם מִזִּידִין אִין מְעֵרִימִין: יַעַם מִזְבְּחֵי. אִם הִיָּה כֵהֵן וְרוֹצֵה לְעִבּוֹד עֲבוּדָה תִקְחֶנּוּ לְמוֹת: (טו) וּמִכָּה אָבִיו וְאִמוֹ. לְפִי שְׁלֵמְדָנוּ עַל הַחֹבֵל בַּחֲבֵרוֹ שְׁהוּא בְתִשְׁלוּמִין וְלֹא בְמִיתָה הַצֶּרֶף לֹמֵר עַל הַחֹבֵל בְּאָבִיו שְׁהוּא בְמִיתָה וְאִינוּ חֵיב אֶלָּא בְהַכָּאָה שְׁיֵשׁ כֵּה חֲבוּרָה: אָבִיו וְאִמוֹ. אוֹ זֶה אוֹ זֶה: מוֹת יוּמַת. בְּהַנָּק:

PROPHETS Jeremiah 34

יח וַאֲתֹן יֵת גּוֹבְרֵי־אֶרֶץ דְּעָבְרוּ עַל
 קִוְיִי דְלֹא קִיְמוּ יֵת פְּתֻגְמֵי
 קִימָא דִּי גִזְרוּ קִדְמֵי עֲגֻלָּא
 דְּפִסְקוּ לְתַרְיִן וְעָבְרוּ בֵּין
 פְּלִגְוֵיהִי: יט. רַבְרַבִּי יְהוּדָה
 וְרַבְרַבִּי יְרוּשָׁלַם וְרַבְרַבִּיא
 וְכַהֲנֵיא וְכָל עֲמָא דְאַרְעָא
 דְּעָבְרוּ בֵּין פְּלִגֵּי עֲגֻלָּא:
 כ. וְאַמְסַר יְהוֹנוֹן בֶּיַד בְּעַלִּי
 דְּבַבְיָהוֹן וּבִיד דְּבַעַן
 לְמַקְטִלְהוֹן וְתַהֲא נְבַלְתְּהוֹן
 מִשְׁגָּרָא לְמִיכַל לְעוֹפֵא דְשָׁמַיָא
 וּלְבַעֲרִיא דְאַרְעָא: כא וַיֵּת
 צְדֻקְיָהוּ מֶלֶךְ שְׁבֻטָא דְּבֵית
 יְהוּדָה וַיֵּת רַבְרַבּוּהִי אֲמַסַר
 בֶּיַד בְּעַלִּי דְּבַבְיָהוֹן וּבִיד דְּבַעַן

לְמַקְטִלְהוֹן וּבִיד מִשִּׁירֵית מַלְכָא דְּבַבְל דְּאַסְתַּלְקָא מִנְכוּן: כב הָא אָנָּא מִפְקַד אָמַר יְיָ וְאַתִּיבִינוּן עַל
 קְרִיתָא הָדָא וַיְגִיחוּן קֶרְבָּא עֲלֶיהָ וַיִּכְבְּשׁוּנָהּ וַיִּקְדוּנָהּ בְּנוֹרָא וַיֵּת קִירוּיָא דְּבֵית יְהוּדָה אֲתֹן לְצַדּוּ מִבְּלִי
 יִתִּיב:

(18) And I will deliver the men who have transgressed My covenant, who have not kept the words of the covenant which they had made before Me, when they cut the calf in two, and passed between its parts. (19) The princes of Yehudah, and the princes of Yerushalayim, the officers, and the priests, and all the people of the land, who passed between the parts of the calf. (20) I will deliver them into the hand of their enemies, and into the hand of those who seek their lives, and their corpses shall become food for the birds of the heavens and for the beasts of the earth. (21) And Tzidkiyahu king of Yehudah and his princes I will deliver into the hand of their enemies and into the hand of those who seek their lives, and into the hand of the army of the king of Babylon who have gone up away from you. (22) Behold, I command, says the Lord, and I will cause them to return to this city; and they shall fight against it, and capture it, and burn it with fire; and I will make the cities of Yehudah desolate without an inhabitant.

RASHI

(18) **When they cut the calf in two** — *When they recaptured them they made a covenant to rebel against the Omnipresent.*
 (21) **Who have gone up away from you** — *because of the army of Pharaoh that had come out of Egypt.* (22) **Behold, I command** — *that Pharaoh's army return to his land and [subsequently] the Chaldeans*

return upon you.

נביאים ירמיה פרק לד

יח וַנְתַתִּי אֶת־הָאֲנָשִׁים הָעֹבְרִים אֶת־בְּרִיתִי אֲשֶׁר
 לֹא־הִקִּימוּ אֶת־דְּבַר־יְהוָה אֲשֶׁר כָּרְתוּ לִפְנֵי
 הָעֵגֶל אֲשֶׁר כָּרְתוּ לְשָׁנִים וַיַּעֲבְרוּ בֵּין בְּתָרְיוֹ:
 יט שְׂרֵי יְהוּדָה וְשְׂרֵי יְרוּשָׁלַם הַסֹּרְסִים וְהַכַּהֲנִים וְכָל
 עַם הָאָרֶץ הָעֹבְרִים בֵּין בְּתָרֵי הָעֵגֶל: כ. וַנְתַתִּי אוֹתָם
 בְּיַד אִיבֵיהֶם וּבְיַד מִבְקָשֵׁי נַפְשָׁם וְהִיתָה נְבַלְתָּם
 לְמֵאֲכָל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבַהֲמַת הָאָרֶץ: כא וְאַת־
 צְדֻקְיָהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה וְאַת־שָׂרָיו אֲתֹן בְּיַד אִיבֵיהֶם
 וּבְיַד מִבְקָשֵׁי נַפְשָׁם וּבְיַד חֵיל מֶלֶךְ בַּבֶּל הָעֲלִים
 מֵעֲלֵיכֶם: כב הִנְנִי מִצְוָה נְאֻם־יְהוָה וְהִשְׁבַּתִּים אֶל־
 הָעִיר הַזֹּאת וְנִלְחַמוּ עָלֶיהָ וְלָכְדוּהָ וְשָׂרְפָהּ בְּאֵשׁ
 וְאַת־עָרֵי יְהוּדָה אֲתֹן שְׁמֵמָה מֵאִין יֵשֵׁב:

רש"י

(יח) הָעֵגֶל אֲשֶׁר כָּרְתוּ לְשָׁנִים. בְּשִׁחְרוּרוֹ וְכַבְשׁוֹם
 כָּרְתוּ בְרִית כּוֹלֵם לְמָרוֹד בְּמָקוֹם: (כא) הָעֲלִים
 מֵעֲלֵיכֶם. מִפְּנֵי חֵיל פְּרָעָה שִׁיֵּצֵא מִמִּצְרַיִם:
 (כב) הִנְנִי מִצְוָה וכו'. וְשֵׁב חֵיל פְּרָעָה לְאַרְצוֹ
 וְהַכְּשָׁדִים יָשׁוּבוּ עֲלֵיכֶם:

כתובים משלי פרק טז

Writings Mishlei 16

יג רעותיה דמלכא שפוטא
 דצדקתא ומלתא דתריצי
 רחם: יד חמתיה דמלכא
 מלאכי דמותא אנון וגברא
 חכימא נדעכניה: טו בנהורא
 דפרצופיה דמלכא תיי
 וצביוניה היך עננא
 בכרירותא: טז דקני חקמתא
 טבא ליה מן דהבא סנינא

יג רצון מלכים שפתי צדק ודבר ישרים יאהב:
 יד חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה:
 טו באור פני מלך חיים ורצונו כעב מלקוש:
 טז קנה חכמה מה טוב מחרוץ וקנות בינה נבחר
 מכסף: יז מסלת ישרים סור מרע שמר נפשו נצר
 דרכו:

ודקני ביונא טב מן סנינא גביא: יז שבילא דתריצי מסטי מן בישתא ודמהר נפשיה נטר ארחה:

(13) Righteous lips are the delight of kings; and they love he who speaks honestly. (14) The wrath of a king is like messengers of death; but a wise man will pacify it. (15) In the light of the King's countenance is life; and His favor is like a cloud that brings spring rain. (16) How much better it is to acquire wisdom than gold; and to acquire understanding is preferable to silver; (17) The highway of the upright is to depart from evil; he who guards his soul watches his way.

RASHI

רש"י

(13) **Delight of kings** — *i.e., judges.*

(14) **The wrath of a king** — *is [like] angels of death, like messengers of death.*

(15) **In the light of the King's countenance** — *[means here] will pacify him.*

(16) **In the light of the King's countenance** — *one to whom, the Holy One*

blessed is He, brightens His countenance, this is life for him. His favor — *is beneficial to him as is the cloud which brings the rain.*

(יג) רצון מלכים. דיינים: (יד) חמת מלך. הוא כמלאכי מות בשלוחי מיתה: ואיש חכם יכפרנה. יפייסנה: (טו) באור פני מלך. מי שהקב"ה מסביר לו פנים חיים הוא לו: ורצונו. טוב לו כעב המביא את המקטר:

Mishnah Ketubot, chapter 2

משנה כתובות פרק ב

(1) A woman who became a widow or was divorced [and wants her *ketubah*], she says; You married me [as] a virgin, [and owe me two hundred *zuz*] and he says; Not so, rather I [or in the case where she was widowed, the sons who are the heirs say; Our father] married you as a widow [and therefore owe you only one hundred *zuz*]. If there are witnesses

א האשה שנתארמלה או שנתגרשה, היא אומרת בתולה נשאתני, והוא אומר, לא כי אלא אלמנה נשאתיך, אם יש עדים שיצתה בהינומא וראשה

רבנו עובדיה מברטנורא

א האשה שנתארמלה או נתגרשה. ותובעת כתובתה: הוא אומר. קאי אנתגרשה. ואי אנתארמלה, היורשים אומרים אלמנה נשאך אבינו ואין לך אלא מנה: הינומא. איכא מאן דאמר חופה של הדס שעושים לבתולות. ואיכא

that she went out with a *hinuma* [either a myrtle canopy or a veil which was only used in the wedding ceremony for virgins] and her head uncovered [with her hair on her shoulders, a further indication of being a virgin], her *ketubah* is two hundred [zuz]. Rabbi Yochanan ben Beroka says; Also the

distribution of [sweet] roasted grain [to the children present at the wedding] is evidence [in his area, this, too, was a custom reserved for virgins]. (2) And Rabbi Yehoshua [who argues on the principle of *migo* (i.e., a legal rule which states, that we believe a deponent on the grounds that had he intended to lie he would have invented a better claim) in a case involving prohibitions (see Mishnah portion of previous week 1:6)] admits [here, in a strictly monetary case] that, if one says to his fellow, this field belonged to your father, but I bought it from him, he is believed, for the mouth that bound [i.e., that created the liability by saying it was your father's field] is the [same] mouth that releases [by saying that he subsequently purchased it from him, because had he wanted to cheat the son, he could simply remain silent; this law is referred to as *hapeh sheasar hapeh shehiter*]. But if there are witnesses that it belonged to his father [and therefore, he could not simply remain silent] and he says; I bought it from him, he is not believed. [The Gemara explains that this refers to the case where one harvested the field for three years unchallenged. Ordinarily, this would be considered a *chazakah* and he would be believed that the field is his without any claim whatsoever, even if there are witnesses who stated that, at one time, it belonged to his father. Here, however, it speaks of the case where he had the field two years during the father's lifetime, and then an additional year while the orphan was still a minor. Even though he held onto the field for three years, this is still not considered a *chazakah*. Therefore, only in the case which our Mishnah brings where there were no witnesses and thus he could have chosen to remain silent, is he believed to say; It was your father's, but I purchased it from him.] (3) If witnesses said; This is our handwriting

פרוע, כתבתה מאתים. רבי יוחנן בן ברוקא אומר, אף חלוק קליות ראיה: ב ומודה רבי יהושע, באומר לתברו שדה זו של אביך היתה ולקחתיה הימנו, שהוא נאמן, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. ואם יש עדים שהיא של אביו והוא אומר לקחתיה הימנו, אינו נאמן: ג העדים שאמרו כתב ידנו הוא זה, אבל אנוסים

רבנו עובדיה מברטנורא

מאן דאמר צעף שנותנים על העינים ומתמנמת בו: **וראשה פרוע**. שערר על כתיפה. כך היו נוהגים להוציא הבתולות מבית אביהן לבית החתונה: **אף חילוק קליות**. במקומו של ר' יוחנן בן ברוקא היו נוהגים לחלק קליות בנשואי הבתולות. ואי ליכא סהדי שעשו בנשואיה כמנהג נישואי הבתולות, ושטר הכתובה אבד, בעל מהימן ואינה גובה אלא מנה: **ב ומודה רבי יהושע**. אף על גב דלעיל בפ"ק גבי היא אומרת משארסתני נאנסתי פליג רבי יהושע ארבן גמליאל ואמר דלא מהמנינן לאשה במאי דאמרה משארסתני נאנסתי ופסלה עצמה מן הכהונה במגו דאי בעיא אמרה מוכת עץ אני והיתה כשרה לכהונה. הני מילי היכא דאיכא איסור והיתר לפסול לכהונה או להכשיר, בהא פליג רבי יהושע ארבן גמליאל ואמר דלא מהמנינן לה במגו, אבל היכא דליכא איסור והיתר אלא דררא דממונא, כגון האומר לחבירו שדה זו של אביך היתה ולקחתיה ממנו, מודה ר' יהושע לר' גמליאל דבכהאי גוונא מהמנינן ליה במגו דאי בעי אמר שלי היא ואמר של אביך היתה ולקחתיה ממנו נאמן: **ואם יש עדים שהיא של אביו אינו נאמן**. בגמרא מפרש דהא מתניתין אתא לאשמועינן כגון שלא אכלה אלא שתי שנים בפני האב ושנה אחת בפני הבן, כיון דלא שלמו לו שלש שני חזקה בזוי האב, השנה שאכלה בפני הבן אינו עולה למנין שני חזקה: **ג אנוסים היינו**. אונס נפשות שמא יהרגנו. אבל אונס ממון שמא יקח ממונו, וכ"ש אם אמרו בשביל רוב ממון שנתן לנו, אינן נאמנין, דאין

[thus confirming their signatures on a document], but we were forced [by a threat to our lives to sign, even though the transaction never took place, or they say], we were minors, [or] we were [otherwise] disqualified witnesses [e.g., we were related to one of the principals], they are believed [by the force of *peh sheasar*; since their signatures were not verified they could have remained silent]. But if [they could not remain silent, i.e.,] there are witnesses that it is their handwriting, or their handwriting is verified by another source [such as another document already verified in court], they are not believed. (4) [If] one witness says; This is my

handwriting and that is the handwriting of my friend, and the other [witness also] says; This is my handwriting and that is the handwriting of my friend, they are believed [since we now have two witnesses for each signature]. [However if] one states; This is my handwriting, and the other declares; This is my handwriting, they must join to themselves another [person who can verify their signature]. [This is] the view of Rebbi [since each is testifying regarding the signature and not the transaction]. But the Sages say; They need not join to themselves another [person]; rather, a person is believed [when verifying a document] by saying; This is my handwriting [the Sages maintain that when each verifies his own signature he is also testifying to the transaction referred to in the document and, as such, we now have two witnesses to the transaction]. (5) If a woman declares; I was married but I am now divorced, she is believed, [by the force of *peh sheasar*] for the mouth that bound is the mouth that releases. But if there are witnesses that she was married, and she says; I am now divorced, she is not believed. If she states; I was taken captive [by gentiles] but I have remained pure [i.e., I was not defiled], she is believed [by the force of *peh sheasar*], for the mouth that bound is the mouth that releases [and she may marry a priest]. But if there are witnesses that she was taken captive and she says; I have remained pure, she is not believed [we presume that she may have been violated

רבנו עובדיה מברטנורא

אדם משים עצמו רשע, דאדם קרוב אצל עצמו ואינו נאמן על עצמו לא לזכות ולא לחובה. וכן פסולי עדות היינו מחמת קורבה. אבל מחמת עבירה אינן נאמנים: **יוצא ממקום אחר**. חתומים בשטר אחר שהחזוק בב"ד ובא אותו שטר לפנינו עם זה וכתב חותמן דומין זה לשל זה: **ד הרי אלו נאמנים**. דהא איכא תרי סהדי על כל כתב וכתב: **צריכים לצרף עמהם אחר**. שעל כתב ידן הן מעידין ולא על מנה שבשטר. וצריך תרי סהדי על כל כתב וכתב: **וחכמים אומרים אינם צריכין לצרף עמהם אחר**. שעל מנה שבשטר הם מעידים, וכשזה אומר זה כתב ידי וזה אומר זה כתב ידי נמצאו שני עדים על מנה שבשטר. והלכה כחכמים: **ה אם משנישאת**. לא נישאת ממש, אלא אם משהתירוה לינשא באו עדים שנשבת: **לא תצא**. מהיתרה הראשון, ותנשא לכתחלה. אבל אם באו עדים שנשאת,

היינו, קטנים היינו, פסולי עדות היינו, הרי אלו נאמנים. ואם יש עדים שהוא כתב ידם או שהיה כתב ידם יוצא ממקום אחר, אינן נאמנים: **ד זה אומר זה כתב ידי וזה כתב ידו של חברי, וזה אומר זה כתב ידי וזה כתב ידו של חברי, הרי אלו נאמנים**. זה אומר זה כתב ידי וזה אומר זה כתב ידי, צריכים לצרף עמהם אחר, דברי רבי. וחכמים אומרים, אינן צריכין לצרף עמהם אחר, אלא נאמן אדם לומר זה כתב ידי: **ה האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני, נאמנת, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר**. ואם יש עדים שהייתה אשת איש והיא אומרת גרושה אני, אינה נאמנת. אמרה נשביתי וטהורה אני, נאמנת, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. ואם יש עדים שנשבת והיא אומרת טהורה אני, אינה נאמנת. ואם משנשאת באו

and thus is Rabbinically prohibited from marrying a priest]. But if the witnesses came after she had been married [to a priest, or after she had been permitted by a court to marry a priest], she does not go out [of her status]. [However, where witnesses testify that she had been violated, even if she had been married to a priest for many years he must now divorce her.] (6) If [it were known that] two women were taken captive, [and now]

one says; I was taken captive but I am pure, while the other one states; I was taken captive but I am pure, they are not believed. But when they testify regarding one another [each testifying regarding the other that she was not defiled], they are believed [since the force of her prohibition from marrying a priest is only Rabbinic, the Rabbis were also lenient about testimony regarding captive women; therefore, one witness, even a slave or a woman is acceptable, and even a minor, who is [a *mayseach lfi tumo* —] relating the testimony as a story and unaware of the legal ramifications, is believed. (7) So, too, two men, [if] one says; I am a priest and the other says; I am a priest, they are not believed [and one may not give them *terumah*]. But if they testify regarding each other, they are believed [because one witness is sufficient regarding prohibitions of *terumah*]. [This *Tanna* maintains that one does not infer a pure priestly lineage from the fact that he eats *terumah* and therefore the testimony of the one witness will be used solely in regard to the permissibility of eating *terumah*.] (8) Rabbi Yehudah [argues on the previous Mishnah and] says; One [ordinarily] does not raise [a person] to the [status of] priesthood through the testimony of one witness [and most certainly, not here, where there is a suspicion of each lying thereby repaying the favor to the other]. [Rabbi Yehudah maintains that one may infer a pure priestly lineage from a priest eating *terumah* and he may thus come to marry a wife of pure lineage without the benefit of his descent being traced.] Rabbi Elazar said; When [do we not raise a person to the status of priesthood through the testimony of one witness]? When there are people who contest, but when there are no people contesting [and we do not fear lest they have a deal and are lying for each other], one raises [a person] to the priesthood through the testimony of one witness. Rabban Shimon ben

רבנו עובדיה מברטנורא

אפילו היו לה כמה בנים תצא: ו' שתי נשים שנשבו. שיש עדים שנשבו: שמעידות זו את זו. כל אחת אומרת חברתי טהורה: הרי אלו נאמנות. דבשבויה הקלו להכשיר עד אחד ואפילו עבד ואפילו אשה ואפילו קטן מסיח לפי תומו. ובלבד שיעיד העד שלא פירש ממנה משעה שנשבת עד שיצאה מרשות הגוים: ז' אינן נאמנים. ליתן להם תרומה: ובזמן שהן מעידין זה את זה. שכל אחד אומר אני וחברי כהן: ח' ר' יהודה אומר אין מעלין לכהונה ע"פ עד אחד. אפילו היכא דליכא גומלין, וכ"ש הכא דאיכא למיחש לגומלין, העד אתה עלי ואני עליך: עוררין. שקורין עליו שם פסול. ואין ערעור פחות משנים: מעלין. היכא דליכא גומלים. והיינו דאיכא בין ר' אליעזר לתנא קמא דר' יהודה: רשב"ג אומר מעלין לכהונה. בגמרא פריך, רשב"ג היינו ר' אליעזר. ומסיק, דבמצטרפין לעדות קמפלגי, כגון דמוחזק לן באברה דהאי דכהן הוא, ונפק עליה קלא דבן גרושה או בן חלוצה הוא ואחתנייה, ואתא עד אחד ואמר

עדים, הרי זו לא תצא: ו' שתי נשים שנשבו, זאת אומרת נשביתי וטהורה אני, וזאת אומרת נשביתי וטהורה אני, אינן נאמנות. ובזמן שהן מעידות זו את זו הרי אלו נאמנות: ז' וכן שני אנשים זה אומר כהן אני וזה אומר כהן אני, אינן נאמנים. ובזמן שהן מעידין זה את זה, הרי אלו נאמנים: ח' רבי יהודה אומר, אין מעלין לכהונה על פי עד אחד. אומר רבי אלעזר, אימתי, במקום שיש עוררין. אביל במקום שאין עוררין, מעלין לכהונה על פי עד אחד. רבן

Gamliel states in the name of Rabbi Shimon, the son of the chief of the priests; One raises [a person] to the priesthood through the testimony of one witness [where it can be combined with a previous single witness]. [The Gemara explains this to be a case of the following: A rumor spread that the mother of a certain priest was divorced prior to her marriage to his father, thereby disqualifying him from the priesthood as a *chalah*; he was thus demoted temporarily and as precaution, pending an investigation (see Tosfot Yom Tov). Afterwards, one witness testified that his mother was not a divorcee prior to marrying his father, thus he was reinstated. Two witnesses now come and testify that she was a divorcee; he is now demoted. Now a single witness testifies that she was not a divorcee; says Rabbi Shimon ben Gamliel: We now combine the two single witnesses thereby cancelling out the other witnesses and thus he is now reinstated. Rabbi Elazar holds that we don't combine the two single witnesses; the *halachah* follows Rabbi Shimon ben Gamliel.] (9) If a woman was imprisoned by heathens [at a time when Jews have the upper hand]: if for the sake of money, [we may assume that they would not risk their money by violating her and therefore] she is permitted to her husband [the priest]; but if [she was captured] for the purpose of [taking her] life [e.g., carrying out capital punishment], she is forbidden to her husband [even if he was an Israelite, we fear lest she willingly had relations to please her captors]. If troops of siege have captured a city, all the priests' wives who are in it are unfit [to return to their husbands. If there had been a hiding place, even for one single woman, each can say regarding herself, that she had not been defiled and they are believed with the force of a *migo* for had she intended to lie she could have said she hid and was not discovered]. If they have witnesses [that they had not been defiled], even a slave or even a handmaid, they are believed (see Mishnah 6 above). However, no one is believed regarding themselves [i.e., a woman is not believed regarding herself nor is a priest believed regarding his wife or someone he intends to marry]. Rabbi Zechariah ben Ha-Katzav [who was a priest] said; [I swear by] this Temple, her hand did not

שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מִשׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן הַסֵּגַן, מְעַלִּין לְכַהֵנָה עַל פִּי יַד אֶחָד: ט הָאִשָּׁה שֶׁנִּחְבְּשָׁה בְיַד יְגוּיִם עַל יְדֵי מָמוֹן, מִתְּרַת לְבַעֲלָהּ. עַל יְדֵי נַפְשׁוֹת, אֲסוּרָה לְבַעֲלָהּ. עֵיר שֶׁכִּבְּשָׁה כְּרוּכּוֹם, כָּל כְּהֻנוֹת שֶׁנִּמְצְאוּ בְּתוֹכָהּ, פְּסוּלוֹת. וְאִם יֵשׁ לָהֶן עֲדִים, אֲפִילוּ עֲבָד, אֲפִילוּ שִׁפְחָה, הָרִי אֵלּוּ נִאֲמָנִין. וְאִין אָדָם נִאֲמָן עַל יְדֵי עֲצָמוֹ. אָמַר רַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקָּצָב, הַמְעוֹן

בנו עובדיה מברטנורא

ידענא ביה דכהן הוא ואסקיניה, ואתו בי תרי ואמרי בן גרושה או בן חלוצה הוא ואחתיניה, ואתא עד אחד ואמר ידענא ביה דכהן הוא. ר' שמעון בן גמליאל אומר מעלין לכהונה על פי זה העד האחרון מפני שמצרפין אותו עם העד הראשון שביטל הקול ואמר ידענא ביה דכהן הוא, ואע"פ שלא העידו עדותן בבת אחת עדותן מצטרפת, ואמרינן אוקי הני תרי דאמרי כהן הוא להדי תרי דאמרי דבן גרושה הוא, ואוקי גברא אחזקתיה. ולר' אלעזר לא מסקינן ליה עד שיעידו שני עדים בזמן אחד דכהן הוא. והלכה כר"ש בן גמליאל שהעדים מצטרפין אע"פ שלא העידו עדותן כאחד: **ט ע"י ממון מותרת לבעלה.** שמפחדין להפסיד ממונם ולא מפקרי לה. ודוקא כשיד ישראל תקיפה על העובדי כוכבים אז מותרת לבעלה אפילו בעלה כהן, ולא דמי לשבויה, משום דמרתתי להפסיד ממונן. אבל כשיד העובדי כוכבים תקיפה, אפילו על ידי ממון אסורה לבעלה אם בעלה כהן. ואם בעלה ישראל מותרת בכל ענין, דאשת ישראל שנאנסה מותרת לבעלה: **על ידי נפשות.** שהיתה נידונה למות, אסורה אפילו לבעלה ישראל, דחיישינן שמא נבעלה ברצון לאחד מהן: **כרכום.** תרגום מצור, כרכומא: **פסולות.** אסורות לכהן, דאשת כהן אסורה כשנאנסה. ואם יש בעיר מחבואה אחת שיכולה אשה אחת להחבא שם, כל אחת ואחת מנשי העיר נאמנות לומר במחבואה נחבאתי ולא

move out of my hand from the time that the heathens entered Jerusalem until they departed [and she was not defiled]. They replied; No one may testify regarding himself. (10) The following are believed to testify when they are grown regarding that which they had seen while they were still minors: A person is believed to say; This is the handwriting of my father; This is the handwriting of my teacher; this is the

handwriting of my brother [and thus confirm the validity of a note; since it is only by Rabbinical decree that notes have to be confirmed, the Rabbis were lenient in allowing testimony witnessed as a minor]. I remember So-and-So and she went out with a *hinuma* (see Mishnah 1) and uncovered head [thus proving that she was a virgin at her marriage and, therefore, collects two hundred *zuz* for her *ketubah*; since the majority of marriages are with virgins, we rely on such testimony]. [I remember] that [as students] that man used to go out from school to immerse in order to eat *terumah* [and based on this testimony we can give him Rabbinical *terumah* (i.e., where *terumah* is separated only by Rabbinical decree)]. [I remember] that he used to take a share with us [of *terumah*] at the threshing floor; [I remember] that this place was a *bet peras* [a square containing a grave which had been plowed. The Rabbis enacted that anyone trespassing one hundred cubits, in any direction from the grave, is defiled]. [I remember] that up to here we used to go on the Sabbath [and is the end of the two thousand cubit Sabbath boundary. This Mishnah maintains that the prohibition against walking past two thousand cubits on the Sabbath or on a Festival is Rabbinic]. But a man is not believed when he declares; So-and-So had a right of way in this place, [or] That man had a right to stop and eulogize in this place [at a funeral procession on the way to burial

הזה, לא זזה ידה מתוך ידי משעה שנכנסו גוים לירושלים ועד שיצאו. אמרו לו, אין אדם מעיד על ידי עצמו: ' ואלו נאמנין להעיד בגודלן מה שראו בקוטנן. זה כתב ידו של אבא וזה כתב ידו של רבי. וזה כתב ידו של אחי. זכור הייתי בפלונית שיצתה בהינומא. וראשה פרוע. ושהיה איש פלוני יוצא מבית הספר לטבול לאכול בתרומה. ושהיה חולק עמנו על הגורן. והמקום הזה בית הפרס. ועד כאן היינו באין בשבת אבל אין (אדם) נאמן לומר, דרך היה לפלוני

רבנו עובדיה מברטנורא

נטמאתי, ומתוך שיכולה לומר נחבאתי, נאמנת גם כן כשאמרה לא נחבאתי ולא נטמאתי: **המעון הזה**. שבועה היא: **אין אדם מעיד ע"י עצמו**. ואם העיד אדם על שבויה שהיא טהורה הרי זה לא ישאנה אם הוא כהן, מפני החשד. ואם פדה אותה מן השבי בממונו הרי זה מעיד עליה ונושאה, דלא שדי אינש זווי בכדי, ואם לא ידע שהיא טהורה לא נתן ממונו עליה: ' **זה כתב ידו של אבא**. ומקיימין השטר על פיו, שקיום שטרות דרבנן והימנוהו רבנן דרבנן: **שיצתה בהינומא וראשה פרוע**. ונוטלת כתובה מאתים. ואע"ג דלא מפקין ממונא אלא בעדות ברורה, הכא שאני, הואיל ורוב נשים בתולות נישאות, גילוי מלתא בעלמא הוא: **ושהיה איש פלוני יוצא מבית הספר**. כשהיינו לומדין תינוקות בבית רבן: **לאכול בתרומה**. וע"פ עדות זו מאכילין ליה תרומה דרבנן, כגון תרומה שמוציאין מעציץ שאינו נקוב וכיוצא בזה. אבל תרומה דאורייתא אין מאכילין ע"פ עדות כזה. ולא חיישינן שמא עבד כהן היה, שאסור ללמד את העבד תורה: **ושהיה חולק עמנו על הגורן**. ולא חיישינן שמא עבד כהן היה, שאין חולקים תרומה לעבד א"כ רבו עמו: **ושהמקום הזה בית הפרס**. החורש את הקבר הרי זה עושה בית הפרס מאה אמה, שכך שיערו שהמחרישה מולכת עצמות המת. וטומאת בית הפרס דרבנן: **ועד כאן היינו באין בשבת**. דתחומים דרבנן: **מעמד ומספר**. מקום

it was the custom to stop and eulogize at seven stops along the way. These, being financial matters, require the testimony being

במקום הזה, מעמד ומספר היה לפלוני במקום הזה:

witnessed as adults].

רבנו עובדיה מברטנורא

היה לו כן להספיד מתיו ולעשות מעמדות ומושבות שהיו עושין למת, בהא לא מהימן, שהוא דבר שבממון וצריך עדות גמורה:

Gemara Ketubot, 22a

גמרא כתובות דף כ"ב.

Rabbi Ammi said: From where [do we know] from the Torah [the principle of] “the mouth that forbade is the mouth that permits?” Because it is written: “I gave my daughter to this man as a wife.” [את בתי נתתי לאיש הזה] (Deuteronomy 22:16) [By saying] “to man,” he made her forbidden [since in Hebrew he says first, לאיש — to man, and then הזה — this, [thus when he said לאיש, we do not know to which man she was betrothed, she is now forbidden to all], [by then saying] “this — הזה,” he made her permitted [to her betrothed]. Since it stands to reason, why is a Scriptural verse necessary? [For since] he made her forbidden, [does it not stand to reason] that he [could] make her permitted? — The Scriptural verse is required according to that which Rabbi Huna said, for Rabbi Huna said [that] Rav said: From where [do we know] from Scripture that the father [who may betroth his daughter while she is a minor] is believed to make his daughter forbidden [to all except to her betrothed]? Because it is written: “I gave my daughter to [this] man [as a wife].” Why [is it written] “this” [since it is obvious he is bringing defamation charges against her husband]? — It is required for that which Rabbi Yonah taught, for Rabbi Yonah taught; “I gave my daughter to this man [as a wife].” “[To] this [man],” and not to the brother-in-law [i.e., if there was a subsequent levirate marriage, and the brother-in-law brought false charges against her, he is not liable for the defamation fine of one hundred shekel]. Our Rabbis taught: If a woman says, I am married, and then she retracts and says I am unmarried, she is believed. But did she not make herself forbidden [and how then does a mere retraction make her permitted]? — Said Rava the son of Rabbi Huna; [It is talking about] where she gave a plausible reason for her words [i.e., I said I was married, to deter unwanted advances]. And so we have also learned in a *Beraita*. If she says, I am married, and then she says, I am unmarried, she is not believed, but if she gives a plausible reason for her words, she is

אמר רבי אמי מנין להפה שאסר הוא הפה שהתיר מן התורה שגאמר (דברים כ"ב) את בתי נתתי לאיש הזה לאשה. לאיש אסרה הזה התירה. למה לי קרא סברא היא הוא אסרה והוא שרי לה אלא פי אצטריך קרא לכדרב הונא דאמר רב הונא אמר רב מנין לאב שגאמן לאסור את בתו מן התורה שגאמר את בתי נתתי לאיש הזה למה לי מבעי לכדתני רבי יונה דתני רבי יונה את בתי נתתי לאיש הזה ולא ליבם. תנו רבנן האשה שאמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני נאמנת. והא שווייה לנפשה התיכא דאיסורא אמר רבא בר רב הונא כגון שנתנה אמתלא לדבריה תניא נמי הכי אמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני אינה נאמנת ואם נתנה אמתלא

believed. And so it once happened with a great woman, who was great in beauty, and men were eager to betroth her, and she said to them; I am betrothed. After a time, she became betrothed. The Sages said to her; Why have you seen fit to do this? She answered them; At first, when unworthy men came to me, I said, I am betrothed; now that worthy men come to me, I became betrothed. And this law Rabbi Acha, the prince of the castle, brought before the Sages in Usha, and they said; If she gives a plausible reason for her words, she is believed. Shmuel asked Rav; If [a woman] says [to her husband], I am unclean [i.e., is having her period], and then she says; I am clean [i.e., I did not have my period], what is [the law]? He answered him; Also in this case, if she gives a plausible reason for her words, she is believed. He learned it from him forty times, and still [when his own wife told him such] Shmuel did not act accordingly with regard to himself [rather, he told her to immerse].

לדבריה נאמנת ומעשה נמי באשה אחת גדולה שהיתה גדולה בנוי וקפצו עליה בני אדם לקדשה ואמרה להם מקודשת אני לימים עמדה וקדשה את עצמה אמרו לה חכמים מה ראית לעשות כן. אמרה להם בתחלה שבאו עלי אנשים שאינם מהוגנים אמרתי מקודשת אני עכשיו שבאו עלי אנשים מהוגנים עמדתי וקדשתי את עצמי וזו הלכה העלה רב אחא שר הבירה לפני חכמים באושא ואמרו אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת. בעא מיניה שמואל מרב אמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני מהו אמר ליה אף בזו אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת. תנא מיניה ארבעין ומנין ואפלו הכי לא עבד שמואל עובדא בנפשיה:

וזהו משפטים דף קכ"ג ע"ב

דבר אחר ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו. רבי יהודה פתח (תהלים פ"א) שמע עמי ואעידה בך וגומר. לא יהיה בך אל זר וגומר. אנכי יי אלהיך המעלה מארץ מצרים וגומר. הני קראי אמרן דוד ברוח קדשא ואית לאסתכלא בהו. שמע עמי בכמה אתרין אזהרת אורייתא לבר נש בכמה אתרין קדשא בריד הוא אזהיר ביה בבר נש וכלא לתועלתא דבר נש בגין דינטר פקודי אורייתא דכל מאן דינטר ארחי דאורייתא ואשתדל בה כמאן דאשתדל בשמא קדישא דתנינן אורייתא כלא שמא דקדשא בריד הוא ומאן דמשתדל בה כמאן דמשתדל בשמא קדישא בגין דאורייתא כלא חד שמא קדישא הוא עלאה שמא דכליל כל שמיהן. ומאן דגרע אות חד מינה כאלו עביד פגימותא בשמא קדישא. תאנא ושם אלהים אחרים לא תזכירו לא תוסיף על אורייתא ולא תגרע מניהו רבי הייא אמר ושם אלהים אחרים דא מאן דיתעסק בספרין אחרנין דלא מספרא דאורייתא לא ישמע על פיך דאסיר אפלו לאדברא לון ולמילף מניהו טעמא כל שבן על אורייתא. רבי יהודה מתני הכי מאי טעמא כתיב ושם אלהים אחרים וסמך ליה את חג המצות תשמור אלא מאן דלא נטיר האי כמאן דלא נטיר מהימנותא דקדשא בריד הוא. מאי טעמא. משום דביה אחידא מלה. אמר רבי יצחק וכן בכל שאר ומנין וחגיג דהא בלהו אחידן בשמא קדישא עלאה, ועל דא תנינן מאי דכתיב (דברים ט"ו) שלש פעמים בשנה משום דבהו תלייא מהימנותא. יראה כל זכורד אמאי כל זכורד אמר רבי אלעזר כל זכורד ממש בגין דנמלין ברכתא ממבועא דנחלא. מכאן תנינן כל בר ישראל דאתגור בעי לאתחזקה קמי מלכא קדישא בגין דיטול ברכתא ממבועי דנחלא דהא הוא דכתיב (שם) כברכת

יי אלהיך אשר נתן לך:

Yosef le-Chok

יוסף לחוק

Ethical Teaching:

מוסר

Selected from Ethical Books

מלוקט מספרי מוסר

When a person is ready to sleep at night, he must be careful to recite the “*Shema* before bed” properly, word by word, according to the order that is written in the prayer books. And he should recite the confession, as it is written there. When he first lies down, he should think of some verse or Torah idea, if he is able. This is highly beneficial for preventing nocturnal emissions, for he falls asleep right from words of Torah, which is a tree of life and is connected to life. We have heard a precaution that, when a person first lies down, he should sleep on the left side. Aside from the fact that, from a medical point of view, it is beneficial for the body to sleep on the left side at the beginning of the night, this is also a means of healing the soul, for it subdues the left side. And one can understand from one, the opposite, like the taste of *leshad* [i.e., the manna which had many opposing flavors (Numbers 11:8, Yuma 75a)]. So, too, whoever lies on his right side strengthens the left side by his action, and it [the emission] will take hold and call him; may the Merciful One save us. A person must be even more careful regarding these things, if he is a penitent. For with a sinner, they are not meticulous regarding the left, which [in this case,] is [lying upon] the right. But regarding a penitent, they pursue [him to make him sin] therefore, he must be careful.

כְּשֶׁרוֹצֵה לְשָׁכַב בַּלַּיְלָה יִזְהַר לְקִרְוֹת קְרִיאַת שְׁמַע שְׁעַל הַמַּטָּה כְּהוֹגֵן תִּיבָה בְּתִיבָה וְסֹדֵר קְרִיאַת שְׁמַע כְּכַתוּב בְּסִפְרֵים וַיֹּאמֶר וְדוּי כְּכַתוּב שָׁם וּבִתְחִלַּת שְׂכִיבָתוֹ אִם יָכוֹל יִהְרֶה אֵיזוֹ פְּסוּק אוֹ דָּבָר תּוֹרָה וְהוּא תוֹעֵלֶת גְּדוּלָה לְהִנְצֵל מִקְרִי בִּי יִשָּׁן מִמֶּשׁ מִתּוֹךְ דְּבָרֵי תּוֹרָה וְעַץ חַיִּים הִיא לְדִבְק בְּחַיִּים. וְאַהֲרָה שְׁמַעֲנוּ בִּי בְּתִחְלַת שְׂכִיבָה יִישָׁן עַל צֶד שְׂמָאל וּמִלְכָּד שְׁעַל פִּי הָרְפוּאָה טוֹב לְגוֹף לִישָׁן בְּתִחְלַת הַלַּיְלָה עַל צֶד שְׂמָאל גַּם הוּא רְפוּאַת הַנֶּפֶשׁ שְׁמַכְנִיעַ צֶד שְׂמָאל. וַיִּדְעַת הַהֶפְכִּים אַחַת הִיא כְּטַעַם לְשׂוֹד בֶּן הַשּׁוֹכֵב עַל צֶד יְמִין מִגְּבִיר צֶד שְׂמָאל בְּעִשׂוֹתוֹ וְל״ו אַח״ז לְקִרְוֹת לֹו רַחֲמָנָא לִישָׁן וּבִיּוֹתֵר צָרִיף לְזַהַר מִהַדְּבָרִים אֱלוֹ בְּהִיּוֹתוֹ בְּעַל תְּשׁוּבָה בִּי הַחוּטָא אֵין מִדְּקָדְקִין עֲמוֹ עַל שְׂמָאל שְׁהוּא יְמִין אָבֵל בְּעַל תְּשׁוּבָה רוֹדְפִין אַחֲרָיו וְצָרִיף לְזַהַר:

Practical Law:

הלכה

Rambam, Laws of Reciting Shema, Ch. 2

הרמב"ם הלכות קריאת שמע פרק ב'

(1) One who was busy with his work [and it became time to recite the *Shema*] must stop until he has recited all of the first paragraph. So, too, [paid] workers stop their work for the first paragraph so that their recitation not be incidental [rather, they should pay attention to what they are saying]. The rest [of the paragraphs], he recites as he is while he continues doing his work. Even if he is standing at the top of a tree or on top of a wall, he recites the *Shema* in his place and says the blessings

א מי שְׁהִיָּה עוֹסֵק בְּמַלְאָכָה מִפְּסִיק עַד שִׁיקְרָא פְּרָשָׁה רִאשׁוֹנָה כְּלָה וְכֵן הָאוֹמְנִין בְּטִלִּין מִמְּלָאכְתָּן בְּפְרָשָׁה רִאשׁוֹנָה כְּדִי שְׁלֵא תִּהְיָ קְרִיאַתָּן עֲרָאִי וְהַשְּׂאָר קוֹרָא הוּא כְּדָרְכוֹ וְעוֹסֵק בְּמַלְאָכְתּוֹ אֶפְלוּ הִיָּה עוֹמֵד בְּרֵאשׁ הָאֵילָן אוֹ בְּרֵאשׁ הַבּוֹתֵל קוֹרָא בְּמִקוֹמוֹ וּמְבָרֵךְ לְפָנָיָה

before and after it. (2) If he was in the middle of studying Torah and it became time for the *Shema*, he must stop and recite it, and say the blessings before and after it. If, however, he is occupied with needs of the public, he should not stop, but should finish their business and then recite the *Shema*, if time remains. (3) If someone is in the middle of eating, or is in the bath, getting a haircut, or turning over hides [that are soaking in tanning solution], or if he is busy with a court case, he finishes first and then recites the *Shema*. But if he is afraid lest the time for reciting it will pass, and therefore he stops what he is doing to recite it, he is praiseworthy.

ולאחריה: ב היתה עוסק בתלמוד תורה והגיע זמן קריאת שמע פוסק וקורא ומברך לפנייה ולאחריה היה עוסק בצרכי רבים לא יפסיק אלא יגמור עסקיהו ויקרא אם נשאר עת לקרות: ג היתה עוסק באכילה או שהיה במרחץ או שהיה עוסק בתספורת או שהיה מהפך בעורות או שהיו עוסקין בדין גומר ואחר כך קורא קריאת שמע. ואם היה מתירא שמא יעבור זמן קריאתה ופוסק וקרא הרי זה משבח:

MISHPATIM FOR WEDNESDAY

משפטים ליום רביעי

TORAH

תורה

יכון בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ו דמילוי ו דשם ב"ן לקנות בו הארת נפש משבת הבאה

טז וגנב איש ומכרו ונמצא בידו מות טז ודיגנב נפשא מן בני ישראל ויזבניה וישתכה

(16) And one who kidnaps a man and sells him, and [the victim] had been found

RASHI

רש"י

(16) **And one who kidnaps a man and sells him** — [*But has this law not been stated in Deuteronomy 24:7? So*] why is our verse stated? Well, since Scripture says (Deuteronomy 24:7), “If a man is discovered kidnapping any of his brothers,” I only identify the case of “a man” who steals a person; how do I know that a woman, or one whose gender is indistinguishable, or a hermaphrodite who steals a person [is also liable]? Scripture, therefore, says here, “**one who steals a man and sells him ...**” [So why state the verse in Deuteronomy at all? Well,] since it says here, “one who steals a man ...,” I only identify the case of someone stealing “a man;” how do I know that if someone steals a woman [he is also liable]? Scripture, therefore, says (Deuteronomy 24:7), **גנב נפש** [“kidnapping a person”]. Hence, both of these verses [i.e., here and in Deuteronomy] are necessary — what is missing in one of them, is revealed in the other (see Mekhilta and Sanhedrin 85b). **And [the victim] had been found in his possession** — Witnesses had seen him kidnap the person and then sell him, [i.e., witnesses must testify that] he already had the victim in his possession

(טז) וגנב איש ומכרו. למה נאמר לפי שנאמר כי ימצא איש גונב נפש מאחיו אין לי אלא איש שגנב נפש. אשה או טומטום או אנדרוגינוס שגנבו מנין תלמוד לומר וגנב איש ומכרו. ולפי שנאמר כאן וגנב איש אין לי אלא גונב איש. גונב אשה מנין תלמוד לומר וגנב נפש לכך הוצרכו שניהם מה שחסר זה גלה זה: ונמצא בידו. שראוהו עדים